

ET

ET

ET

EUROOPA KOMISJON

Brüssel 17.12.2010
KOM(2010) 771 lõplik

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

**MEREAJA RUUMILINE PLANEERIMINE EUROOPA LIIDUS – SAAVUTUSED JA
TULEVIKUVÄLJAVAAD**

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

MEREAALA RUUMILINE PLANEERIMINE EUROOPA LIIDUS – SAAVUTUSED JA TULEVIKUVÄLJAVAATED

1. SISSEJUHATUS

1.1. Poliitiline taust ja eesmärk

Euroopa Liidu integreeritud merenduspoliitikat käsitlevas sinises raamatus ja tegevuskavas¹ on mereala ruumilist planeerimist määratletud ühe sektoriülese vahendina, millega toetatakse integreeritud merenduspoliitika elluviimist.

2008. aastal võttis komisjoni vastu teatise „Mereala ruumilise planeerimise suunised: ühiste põhimõtete saavutamine Euroopa Liidus”,² milles pakuti välja mereala ruumilise planeerimise aluspõhimõtted. Suuniste kohaselt võttis komisjon endale kohustuse koostada aruanne 2009. aastal toimuvate õpikodade tulemustest ning teha ettepanekuid edasiste sammude ja meetmete kohta. Käesoleva teatisega see kohustus täidetakse ning püütakse anda ülevaade mereala ruumilise planeerimise praegusest seisust ELis.

Mereala ruumilist planeerimist määratletakse üldiselt kui protsessi, mille käigus riigiasutused analüüsivad inimtegevuse ruumilist ja ajalist jaotuvust merealadel ning määravad selle piirid, et saavutada ökoloogilised, majanduslikud ja sotsiaalsed eesmärgid.

2. MIKS MEREAALA RUUMILISEKS PLANEERIMISEKS ON VAJALIKUD EUROOPA LIIDU MEETMED?

Komisjon rõhutab, et mereala ruumilise planeerimise elluviimine on liikmesriikide ülesanne, kuid komisjon on valmis lihtsustama koostööd ja töötama välja ühtse lähenemisviisi. Hoolimata sellest, et palju tööd on võimalik ära teha riigi tasandil, peab komisjon oluliseks võtta meetmeid ELi tasandil, et luua mereala ruumilise planeerimise ühtne raamistik kogu ELis.

- Ühtne lähenemisviis võimaldaks mereala ruumilist planeerimist tõhusalt ja tõrgeteta kohaldada piiriülestel merealadel ning toetada merenduse arengut ning merekeskkonna kaitset ühtse raamistiku ja samade õigusaktide alusel.
- Kui tagatakse, et mereala ruumilist planeerimist rakendatakse kõikides liikmesriikides, siis toetatakse sellega jätkusuutlikku kasvu merendussektorites. Mereala ruumiline planeerimine on oluline õiguskindluse, prognoositavuse ja läbipaistvuse tagamiseks ning selle abil on võimalik vähendada eelkõige mitmes liikmesriigis tegutsevate investorite ja käitajate kulusid. Need elemendid edendavad märkimisväärselt investeringuid, majanduskasvu ja töökohtade loomist kooskõlas Euroopa 2020 strateegia³ põhimõtetega.

¹ Komisjoni teatis „Euroopa Liidu integreeritud merenduspoliitika”, KOM(2007) 575 (lõplik), 10.10.2007 ja SEK(2007) 1278, 10.10.2007.

² KOM(2008) 791 (lõplik), 25.11.2008.

³ Komisjoni teatis „Euroopa 2020. aastal – Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia.”, KOM(2010) 2020, 3.3.2010.

Kui mereala ruumilist planeerimist ei kohaldata, võib suureneka ka merede intensiivsemast kasutamisest tulenevate vastuolude oht näiteks merekeskkonna kaitsealadel, mis võib mõjutada kasvu ja jätkusuutlikkuse vahelist tasakaalu.

- Mereala ruumiline planeerimine toetaks kehtivate ELi õigusaktide rakendamist (vt punkt 5).
- Ühtne lähenemisviis annaks nendele liikmesriikidele, kes kohaldavad mereala ruumilist planeerimist, võimaluse jagada teistega oma kogemusi.

3. ÕPIKOJAD

Suuniseid käsitleva teatisega käivitati arutelu mereala ruumilisest planeerimisest ELis. 2009. aastal korraldati mereala ruumilise planeerimise teemal viis õpikoda, kus liikmesriikide, piirkondade, vabariikide ja ettevõtjatega arutati suuniste põhimõtteid.

Õpikodade tulemusena jõuti üldisele järeldusele, et kümme suuniste põhimõtet on asjakohased ja kõikehõlmavad, ning pandi kindel alus mereala ruumilise planeerimise edasiseks arendamiseks ELi tasandil, mis kiideti laialdaselt heaks.

Üldine üksmeel valitses muu hulgas ka selles, et mereala ruumiline planeerimine on integreeritud ja tasakaalustatud vahend, millega on võimalik tagada pikaajaline stabiilsus ja prognoositavus ning hallata konkurentsi merealade pärast intensiivse kasutusega merepiirkondades. See on väga tähtis kõigis majandussektorites nagu meretransport, nafta- ja gaasitööstus, liiva ja kruusa kaevandamine, taastuvenergia, kalandus, vesiviljelus, turism, ning merekeskkonna kaitsmiseks.

Arutelu põhjal jõudis komisjon järgmiste järeldusteni.

3.1. Ökosüsteemipõhine lähenemisviis

Suunistes rõhutati, et ökosüsteemipõhine lähenemisviis on mereala ruumilise planeerimise üldpõhimõte. Arutelud kinnitasid komisjoni seisukohta, et ökosüsteem peab olema mereala ruumilise planeerimise üldise raamistiku alus.

Merestrategia raamdirektiiviga on nõutud ökosüsteemipõhise lähenemisviisi kohaldamist inimtegevuse juhtimise suhtes (vt punkt 5.2). Õpikodades rõhutati, et merestrategia raamdirektiivi sätted võivad toetada mereala ruumilise planeerimise kohaldamist ja vastupidi.

3.2. Mereala ruumilise planeerimise kasutamine vastavalt piirkonnale ja tegevuse liigile

Mereala ruumilise planeerimise kohaldamisel tuleb arvesse võtta kõiki piirkonna eripärasid (suurus, mereala kasutusaste ja -viisid, keskkonna haavatavus, haldus- ja poliitiline struktuur). Vastavalt sellele tuleb kindlaks määrata ka haldusalad. Intensiivsema kasutusega piirkondades peaks mereala ruumiline planeerimine olema täpsem kui seal, kus tegutsetakse vähe.

3.3. Eesmärkide määratlemine mereala ruumilise planeerimise suunamiseks

Eesmärkide seadmine mereala ruumiliseks planeerimiseks riigi või piirkonna tasandil peaks olema protsess, mille alguses lepatakse kokku strateegilised eesmärgid, mis määratletakse seejärel rakenduslike, st selgesti mõõdetavate ja kvantitatiivsete eesmärkidena. Kui

alustatakse laiemal käsitluse ja üldiste eesmärkidega, on läbirääkimisteks rohkem ruumi, kuid plaani koostamiseks, rakendamiseks ja seireks tuleb eesmärgid täpselt kindlaks määrata.

Eesmärgid peavad lähtuma pikaajalisest perspektiivist ning olema tulevikku suunatud.

Eesmärkide kavandamisel tuleks arvesse võtta kõiki piirkondlikke meresid ja merepiirkondasid ning mitte unustada ülemaailmset ulatust. Eri ruumiskaalasid (ülemaailmne, üle-euroopaline, piirkondlik, riiklik, kohalik) käsitlevaid strateegilisi ja rakenduslikke eesmärke tuleks käsitada sama planeerimisraamistiku osadena.

3.4. Mereala ruumilise planeerimise läbipaistev arendamine

Vastutuse ja õiguspärasuse alus on läbipaistvus. Kõik asjaomased otsustajad ja sidusrühmad tuleb kindlaks määrata ning kõik protsessi etapid peavad olema arusaadavad. Otsustamisprotsessiga seotud ootusi tuleks piisavalt käsitleda ja protsessi käigus vastuvõetud otsustest tuleks teatada asjaomastele sidusrühmadele ning neid põhjendada.

3.5. Sidusrühmade osalus

Kõik sidusrühmad tuleb kaasata varakult mereala ruumilise planeerimise protsessi. See on väga oluline sünergia ja innovatsiooni seisukohalt, aga ka selleks, et selgitada protsessi eesmärke ja kasu. Eri sektorite vaheline avatud arutelu aitab kindlaks teha nendevahelised vastuolud ning vahendid samaaegse toimimise tagamiseks.

On oluline määrata kindlaks ülesanded ja vastutus ning toetada lisaks poliitiliste otsuste tegijate ja sidusrühmade vahelisele koostööle ka sidusrühmade omavahelist koostööd.

Sidusrühmade ulatuslik osalemine pikendab protsessi ning seepärast tuleb varuda piisavalt aega. Selleks kulutatud aeg võidetakse tagasi rakendusetapis, sest koos pideva osalemisega suureneb ka vastutustunne.

3.6. Koordineerimine liikmesriikides – otsustusprotsessi lihtsustamine

Mereala ruumilise planeerimise jaoks oleks kasulik, kui seda protsessi juhiks üks haldusüksus (nn ühe akna süsteem), mis muudab vastutuse ja haldustasemete jagunemise selgemaks (nt riiklik vs piirkondlik). See ei tähenda tingimata, et tuleks luua uus üksus: kõnealust eesmärki on võimalik saavutada *olemasoleval* haldusstruktuuril põhineva nn ühe akna süsteemi kaudu.

3.7. Riikide mereala ruumilise planeerimise õigusliku toime tagamine

Mereala ruumiline planeerimine peab toimuma kooskõlas rahvusvahelise õigusega.

Selleks et tagada mereala riikliku ruumilise planeerimise õiguslik toime on vaja institutsioonidevahelist koostööd ning halduspädevused peavad olema selged. Majandusvöönd pakub soodsamaid tingimusi mereala ruumilise planeerimise rakendamiseks, kuna see lihtsustab jõustamist.

Mereala ruumilise planeeringu väljatöötamiseks võib kasutada nii õiguslikult siduvaid kui ka pigem suunavaid vahendeid. Oluline on selgitada, kes on planeeringuga seotud (st ettevõtjad, riigiasutused, üldsus).

3.8. Piiriülene koostöö ja konsulteerimine

Naaberriikide vaheline suhtlus, arutelu ja koostöö peab toimuma juba varases etapis. Asjaomastes riikides tuleb kindlaks määrata kontaktisikud ja -rühmad (poliitiliste otsuste tegijad, sidusrühmad, teadlased, jne). Selleks et mereala piiriülene ruumiline planeerimine oleks tõhus, on vaja kujundada ühistel huvidel põhinev ühine käsitlus (nt avamere elektrivõrkude, kalanduse ja laevanduse valdkonnas).

Koostöö eeldab tugevat poliitilist tahet.

3.9. Seire ja hindamise kaasamine planeerimisprotsessi

Merealade kohandatud juhtimine ei ole võimalik ilma seire ja hindamiseta, mis peaksid hõlmama sotsiaalmajanduslikke, keskkonna ja juhtimisega seotud aspekte. Näitajad tuleb kindlaks määrata protsessi alguses. Seda tuleks teha olemasolevate (ülemaailmsete, piirkondlike, riiklike, kohalike) raamistike alusel. Seire- ja hindamissüsteemides tuleks alati arvesse võtta seda, et merekeskkonna looduslike protsesside ja mereala eri kasutusviiside ruumiline ja ajaline ulatus on erinev.

3.10. Maismaa ja merealade ruumilise planeerimise ühtsuse saavutamine – seos rannikualade integreeritud majandamisega

Omandiõigus ei kehti merel samal viisil nagu maismaal ning planeerimistingimused on kummagi puhul erinevad. Planeerimise laiendamine maismaalt merele on otsustava tähtsusega etapp, mis eeldab merd ja maismaad käsitlevate strateegiate ja kavade ühtsust ning ühetaolist rakendamist. Erilist tähelepanu tuleb pöörata maismaa ja mere piirialasid käsitleva strateegia väljatöötamisele, mis on osa rannikualade integreeritud majandamise protsessist.

Sel viisil toimides on mereala ruumiline planeerimine rannikualadel ja rannikualade integreeritud majandamine omavahel tihedalt seotud (vt punkt 5.4.).

3.11. Tugev andmebaas ja põhjalikud teadmised

Euroopa merevaatlus- ja andmevõrgu kavandamise põhimõtted on kehtivad ning sobivad kokku muude mereala ruumiliseks planeerimiseks sobivate algatuste aluspõhimõtetega (vt punkt 5.1.)⁴.

Andmeid tuleks hallata asjakohasel (ülemaailmsel, piirkondlikul, riiklikul, kohalikul) tasandil. Näiteks kaldalähedaste piirkondade puhul peab teave olema üksikasjalikum ning andmete ulatust tuleb protsessis arvesse võtta. On vaja eri liiki teadmisi (keskkonnaalased, sotsiaalmajanduslikud, jms). ELi mere- ja merendusuringute strateegia raames toetatakse projekte, millega uuritakse teadmiste ühendamise võimalusi viisil, mis toetaks mereala ruumilist planeerimist eri tasanditel⁵.

Andmete ja asjaomaste teadmiste kogumine peaks toimuma merepiirkondade koostöös, milles lisaks ELi liikmesriikidele osalevad ka kõnealuste piirkondade muud osapooled, nagu kolmandad riigid, piirkondlikud organisatsioonid ning muud sidusrühmad.

4. MEREALA RUUMILINE PLANEERIMINE PÄRAST SUUNISEID KÄSITLEVA TEATISE VASTUVÕTMIST

⁴ http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/emodnet_en.html

⁵ KOM (2008) 534 (lõplik), Euroopa mere- ja merendusuringute strateegia.

4.1. Riiklik tasand

Mereala ruumiline planeerimine on märkimisväärselt edenenud paljudes liikmesriikides ja merealadel ning merealade mitmekesine kasutamine on toonud kaasa erinevate lähenemisviiside kohaldamise. Need lähenemisviisid sõltuvad eri haldusstruktuuridest ja õigussüsteemidest: mõnel juhul poliitika ja õigusaktid puuduvad, mõnel juhul kohaldatakse rannikualade integreeritud majandamist ka merealade suhtes, mõnes piirkonnas kasutatakse mereala ruumilist planeerimist osaliselt ning mõnes piirkonnas kohaldatakse seda täielikult territoriaalmeres ja/või majandusvööndi suhtes. Ka juhtimissüsteem on väga erinev (keskne, piirkondlikud ja/ või kohalikud omavalitsused, sidusrühmade kaasatus, jne).

Üldine suundumus on see, et mereala ruumilist planeerimist kasutatakse üha rohkem. Liikmesriigid edenevad erineva kiirusega, mistõttu on nende mereala ruumilise planeerimisega seotud protsessid tõenäoliselt teineteisest küllalt erinevad. See kinnitab komisjoni seisukohta, mille kohaselt oleks kasulik varases etapis välja töötada ühtne lähenemisviis või raamistik ELi tasandil.

Väga oluline on piiriülene koostöö. Seda kasutatakse üha rohkem liikmesriikides ja sellistes projektides, millega uuritakse mereala ruumilise planeerimise võimalusi kohalikes merepiirkondades. Piiriülese koostöö vajadust suurendavad ka majanduse hiljutised arengusuunad nagu Põhjamere „supervõrgu” rajamisega seotud projektid ning ELi õigusaktide rakendamine, näiteks merestrateegia raamdirektiivi meetmed, mis käsitlevad ruumilist jaotumist. See omakorda suurendab ELi ühtse raamistiku vajadust liikmesriikide vahelise koostöö suurendamiseks mereala ruumilisel planeerimisel.

Arengusuunad on samad ka kolmandates riikides, näiteks USAs, Kanadas ja Austraalias.

4.2. Rahvusvaheline tasand

Mereala ruumilisele planeerimisele pööratakse üha rohkem tähelepanu mitmes rahvusvahelises organisatsioonis nagu UNESCO valitsustevaheline okeanograafiakomisjon, bioloogilise mitmekesisuse konventsioon ja Rahvusvaheline Mereuurimise Nõukogu.

Piirkondlikud merekonventsioonid⁶ on ELi olulised partnerid, kuna need osalevad merekeskkonna rahvusvahelisel kaitsmisel ning merestrateegia raamdirektiivi rakendamisel. Mõned neist on kaasanud merealade ruumilise planeerimise oma töövaldkonda⁷. Need arengusuunad on kooskõlas suunistes võetud lähenemisviisiga.

5. PRAEGUNE OLUKORD EUROOPA LIIDUS

Ühtne ELi tasandil lähenemisviis mereala ruumilisele planeerimisele on ELi mitme poliitika jaoks vajalik ja kasulik.

5.1. ELi integreeritud merenduspoliitika, piirkondlikud eripärad ning merealased andmed ja teadmised

⁶ Ennekõike Kirde-Atlandi merekeskkonna kaitse konventsioon (OSPAR), Läänemere kaitseks sõlmitud Helsingi konventsioon (HELCOM), Vahemere kaitseks sõlmitud Barcelona konventsioon ning Musta mere kaitseks sõlmitud Bukaresti konventsioon.

⁷ http://www.helcom.fi/Recommendations/en_GB/rec28E_9/

Mereala ruumilise planeerimise seisukohalt on eriti olulised järgmised kaks integreeritud merenduspoliitika rakendamise seotud aspekti:

- ELi merepiirkonnad on erinevad, mis ajendas komisjoni vastu võtma merepiirkondadel põhineva lähenemisviisi integreeritud merenduspoliitika elluviimiseks. Selle näideteks on Arktikat⁸ ja Vahemerde⁹ käsitlevad piirkondlikud lähenemisviisid ning Läänemere makropiirkondlik strateegia¹⁰. Iga merepiirkonna eripärade arvessevõtmine on sama oluline ka mereala ruumilisel planeerimisel.
- Merealaseid teadmisi ja andmeid käsitleva komisjoni algatusega¹¹ püütakse tagada kontrollitud kvaliteediga ja kiiresti kättesaadavad merealased teadmised ja andmed kasutamiseks erasektoris, avaliku sektori otsuste tegemisel ning merealasteks teadusuuringuteks, mis kõik on mereala ruumilise planeerimise seisukohalt väga olulised.

5.2. Merestrateegia raamdirektiiv

Merestrateegia raamdirektiiv¹² on integreeritud merenduspoliitika keskkonnapoliitiline tugisammas. Selle eesmärk on saavutada või säilitada mereakvatooriumis hea keskkonnaseisund hiljemalt aastaks 2020, juhtida inimtegevust merepiirkondades kooskõlas ökosüsteemipõhise lähenemisviisiga ning aidata lõimida keskkonnaküsimused erinevatesse meetmetesse¹³. Direktiivis on sätestatud, et selle eesmärgi saavutamiseks peavad liikmesriigid kehtestama 2015. aastaks meetmeprogrammid, mis võivad sisaldada ruumilise planeerimise meetmeid,¹⁴ ruumilise ja ajalise leviku kontrolli ja juhtimise koordineerimise meetmeid¹⁵. Seega võib mereala ruumiline planeerimine olla liikmesriikide jaoks oluline vahend, mille abil rakendada merestrateegia raamdirektiivi teatavaid sätteid, muu hulgas merestrateegiate piiriülest kooskõlastamist. Nii mereala ruumilise planeerimise kui ka merestrateegia raamdirektiivi rakendamise eelduseks on tugev andmebaas ja põhjalikud teadmised (vt punkt 3.11). Samuti on omavahel seotud merestrateegia raamdirektiivi ruumilise planeerimise meetmed ning linnu- ja elupaikade direktiivi¹⁶ rakendamine ranniku- ja merealadel.

5.3. Euroopa merendustegevus

Kalapüük on üks vanimaid ELi vetes toimuvaid majandustegevusi. Lisaks probleemidele, mis on seotud laevastiku liigse püügivõimsuse ning kalavarude ja kasumi vähenemisega, seisab kalandussektor silmitsi ka suureneva konkurentsiga merealade pärast. Vesiviljeluseks on vaja spetsiaalseid alasid. Püügisektori jaoks peab juurdepääs merealadele olema paindlik,

⁸ Komisjoni teatis „Euroopa Liit ja Arktika piirkond”, KOM(2008) 763 (lõplik), 20.11.2008.

⁹ Komisjoni teatis „Integreeritud merenduspoliitika – vahend juhtimise parandamiseks Vahemerel”, KOM(2009) 466 (lõplik), 11.9.2009.

¹⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele, mis käsitleb ELi Läänemere piirkonna strateegiat, KOM(2009) 248 (lõplik), SEK(2009) 712.

¹¹ Komisjoni teatis „Merealased teadmised 2020: mereandmed ja -vaatlus aruka ja jätkusuutliku majanduskasvu huvides” KOM(2010) 461 (lõplik), 9.9.2010.

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/56/EÜ, 17. juuni 2008, millega kehtestatakse ühenduse merekeskkonnapoliitika-alane tegevusraamistik, ELT L 164, 25.6.2008.

¹³ Merestrateegia raamdirektiivi artikkel 1.

¹⁴ Merestrateegia raamdirektiivi artikli 13 lõige 4.

¹⁵ Merestrateegia raamdirektiivi VI lisa.

¹⁶ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ, 21. mai 1992, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta, EÜT L 206, 22.7.1992 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ, 30. november 2009, loodusliku linnustiku kaitse kohta, ELT L 20, 26.1.2010.

sest kalavarude jaotumine muutub. Hästi määratletud pikaajaline juurdepääs merealadele on tähtis mõlema sektori jaoks, ning mereala ruumiline planeerimine sidusrühmade osalusel ja piiriüleses koostöös on ülioluline. Ka kalurite merealased teadmised võivad aidata valida parimaid kohti näiteks merekaitsealade ja tuuleparkide rajamiseks ning samal ajal kokku hoida kulusid. Kalavarude majandamise raames tuleb tagada merealade ruumiliste planeeringute ühtsus, sest kalavarud on liikuvad ning asjaomased otsused võetakse ühise kalanduspoliitika kohaselt vastu ELi tasandil. Vajadus ruumilise ühtsuse ja paindlikkuse järele on ilmne ka merekeskkonna kaitsmisel, näiteks merekaitsealade määramisel ja piiritlemisel.

ELi kliimapoliitika ja muude ELi eesmärkide elluviimiseks on väga oluline taastuvenergia kasutamine. 2009. aasta **taastuvenergia** direktiivis¹⁷ kehtestatud eesmärgi kohaselt peab taastuvenergiaallikate osakaal olema 2020. aastaks 20 %. Selle eesmärgi saavutamisele aitavad oluliselt kaasa avamerel asuvad taastuvenergiaallikad, eelkõige avamere tuuleenergia. Avamere tuulepargid ja muud taastuvenergiaallikad tuleb ühendada maismaa energiavõrkudega. Uued elektrivõrkude infrastruktuurile esitatavad nõuded lisab komisjon peagi vastuvõetavasse energeetika infrastruktuuri paketti. Sellised rajatised vajavad märkimisväärselt ruumi, muu hulgas piiriülestel aladel. Ühtse lähenemisviisi kohaldamisest oodatakse olulist kasu mereala ruumilise planeerimise ning sellega seotud piiriülese koostöö jaoks. EL rahastab seitsmenda teadusuuringute raamprogrammi raames uurimustööd, mille eesmärk on toetada avamere taastuvenergiaallikate väljaarendamist ja mereala ruumilisel planeerimisel parimate lahenduste leidmist.

Mõnesid ELi rannikust eemale jäävaid vesi kasutatakse intensiivselt nafta ja gaasi tootmiseks. ELi jaoks on elulise tähtsusega tagada **avamerel toimuva nafta- ja gaasitootmise ohutus**. Deepwater Horizonsi õnnetus ajendas komisjoni kavandama kõikehõlmavaid ELi õigusakte naftaplatvormide kohta, mille eesmärk on tagada kõrgeimad ohutusstandardid. Avamerel nafta ja gaasi tootmise ohutusega seotud probleeme¹⁸ käsitlevas 2010. aasta komisjoni teatises rõhutatakse, et riigiasutused vastutavad nõuetekohase reguleeriva raamistiku kehtestamise eest avamerel toimuva tegevuse jaoks, võttes arvesse ka mereala ruumilise planeerimise põhimõtteid.

Meretransport ELi ümbritsevates vetes on intensiivne. Mere kasutamine meretranspordiks ja liikluse jagamise skeemid on reguleeritud rahvusvahelisel tasandil, peamiselt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooniga (UNCLOS), rahvusvahelise konventsiooniga inimeste ohutusest merel (SOLAS) ning Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni resolutsioonidega. Direktiivis 2002/59/EÜ on nõutud, et liikmesriigid ja komisjon teevad koostööd kohustuslike laevaliikluse juhtimise keskuste ning laevade asjakohaste marsruutimissüsteemide loomiseks¹⁹. Mereala ruumilisest planeerimisest võiks olla abi selle eesmärgi saavutamisel, võttes arvesse rahvusvaheliselt ja ELis kokkulepitud laevateid ja nende haldamist ning väljaspool neid teid toimuvat laevaliiklust. Lähimereveo eeliseid silmas pidades on komisjon seda transpordiviisi edendanud meremagistraale ja

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/28/EÜ, 23. aprill 2009, taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta, ELT L 140, 5.6.2009.

¹⁸ Komisjoni teatis „Avamerel nafta ja gaasi tootmise ohutusega seotud probleemid”, KOM(2010) 560 (lõplik), 12.10.2010.

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2002/59/EÜ, 27. juuni 2002, millega luuakse ühenduse laevaliikluse seire- ja teabesüsteem ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 93/75/EMÜ (EÜT L 208, 5.8.2002).

Euroopa piirideta meretranspordiruumi käsitlevate algatuste kaudu²⁰. Tegevus nende algatuste raames eeldab asjaomaste ruumilise planeerimise meetmete kooskõlastamist.

5.4. Rannikualade integreeritud majandamine

Rannikualade integreeritud majandamise eesmärk on luua kogu rannikuala kattev haldusraamistik, mis hõlmab keskkonnapoliitikat, ruumilist planeerimist, tööstuspoliitikat ja muid rannikupiirkondi mõjutavaid meetmeid ning vahendeid. Rannikualade integreeritud majandamisega püütakse parandada rannikualade majanduslikku ja sotsiaalset heaolu ning toetada rannikualade potentsiaali täielikku väljaarendamist. Praktikas keskendutakse rohkem maismaal ning ranniku vahetus läheduses asuvatele piirkondadele. Mereala ruumilisel planeerimisel keskendutakse seevastu mereala jaotamisele ning püütakse saavutada tasakaal merealade ruumikasutuse vahel, kuid mõlema meetme vahel on sarnasusi seoses sidusrühmade kaasamisega.

2002. aastal võtsid Euroopa Parlament ja nõukogu vastu soovitus²¹, milles käsitletakse meetmeid, mida liikmesriigid peaksid võtma rannikuala integreeritud majandamise riiklike strateegiate väljatöötamiseks. 2010. aastal ratifitseeris EL Vahemere piirkonna rannikualade integreeritud majandamist käsitleva Barcelona protokoll²².

6. MEREALA RUUMILISE PLANEERIMISE KONTSEPTUAALNE ARENG EUROOPA LIIDU TASANDIL

Mereala ruumilise planeerimise kontseptuaalse arengu soodustamiseks on komisjon algatanud selle erinevaid aspekte käsitlevad uuringud:

- 2008. aastal mereala ruumilise planeerimise õiguslikke aspekte käsitlev uuring²³;
- 2010. aastal uuring mereala ruumilise planeerimise majanduslike mõjude kohta, milles jõuti järeldusele, et mereala ruumiline planeerimine vähendab uute merendusega seotud tegevusalade tehingukulusi ning parandab investeerimiskliimat²⁴;
- 2010. aastal uuring, milles käsitleti mereala ruumilise planeerimise võimalusi Vahemere²⁵.

Lisaks käivitati 2009. aastal seitsmenda raamprogrammi osana ulatuslik uurimisprojekt, mille eesmärk on töötada välja terviklikke juhtimisvahendeid seireks, hindamiseks ja rakendamiseks sellistel merealadel, mida ruumiliselt hallatakse.

EL kaasrahastab ka kahte katseprojekti, mis käsitlevad merealade ruumilist planeerimist Läänemeres ja Kirde-Atlandil, sealhulgas Põhjamerel ja La Manche'i väina piirkonnas. Mõlemas projektis osalevad asutused vähemalt kahest liikmesriigist ning nende projektide eesmärk on hankida praktilisi kogemusi mereala ruumilise planeerimise kohta piiriülestel

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2010/65/EL, 20. oktoober 2010, milles käsitletakse liikmesriikide sadamatesse sisenevate ja neist väljuvate laevade teavitustavaid ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2002/6/EÜ.

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2002. aasta soovitus Euroopa rannikualade integreeritud majandamise strateegia elluviimiseks (2002/413/EÜ), EÜT L 148, 6.6.2002.

²² Nõukogu 13. septembri 2010. aasta otsus (2010/631/EL).

²³ http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/spatial_planning_en.html#6

²⁴ http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/study_msp_en.html

²⁵ http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/spatial_planning_en.html

aladel²⁶. Lisaks võttis komisjon vastu määruseettepaneku integreeritud merenduspoliitika edasiarendamist toetava programmi kohta, millega edendatakse mereala ruumilise planeerimise arendamist aastatel 2011–2013; muu hulgas tehakse selles ettepanek uute mereala piiriülest ruumilist planeerimist käsitlevate katseprojektide elluviimiseks teatavatel merealadel²⁷.

Ka mitmed INTERREG-programmid²⁸ sisaldavad vajalikke mereala ruumilise planeerimise elemente. LIFE-programmiga toetatakse ruumilise majandamise meetmeid Natura 2000 võrgustiku raames ning ökosüsteemipõhise lähenemisviisi kohaldamist merestrategia raamdirektiivi rakendamisel. Need projektid on üliolulised mereala piiriülese ruumilise planeerimise parimate tavade ja kogemuse kujundamiseks.

7. KOKKUVÕTE JA TULEVIKUVÄLJAVAATED

Komisjon teeb ELi integreeritud merenduspoliitika käivitamise ja mereala ruumilise planeerimise suuniseid käsitleva teatise vastuvõtmise järel mereala ruumilisest planeerimisest saadud kogemuste põhjal kolm peamist järeldust:

- Suuniseid käsitlevale teatisele järgnenud konsultatsioonidest selgus laialdane üksmeel selle suhtes, et mereala ruumiliseks planeerimiseks on vajalik ühtne lähenemisviis; samuti saadi kinnitust sellele, et punktis 2 selgitatud põhjustel on mereala ruumilist planeerimist vaja edasi arendada ELi tasandil.
- Mereala ruumiline planeerimine liikmesriikides edeneb, kuid see lähtub konkreetsest vajadusest ning toimub erinevate menetluste ja ajakavade järgi. Ühetaolisem ühtne lähenemisviis suurendaks märkimisväärselt mereala ruumilise planeerimise potentsiaalset väärtust nii kogu ELis kui ka merepiirkondade tasandil.
- Mereala ruumiline planeerimine aitaks kindlalt täita suurenenud vajadust merealade planeerimise kooskõlastamise järele nii seoses praeguste majanduse arengusuundade kui ka ELi meetmete ja õigusaktide rakendamisega, kuna selle kaudu on võimalik kehtestada parameetrid, mis lihtsustavad liikmesriikide koostööd mereala ruumilise planeerimisel.

Nende järelduste põhjal tõdeb komisjon, et töö jätkamine mereala ruumilise planeerimist käsitleva ühtse lähenemisviisi väljatöötamise suunas on selgelt vajalik ning annab samal ajal ka lisandväärtust. Täiendavad valdkonnaga seotud ELi meetmed peavad põhinema liikmesriikides, rahvusvahelistes foorumites ja kolmandates riikides saadud ulatuslikul kogemusel. Komisjon usub ka, et mereala ruumilist planeerimist käsitlevad täiendavad ELi meetmed annavad olulist lisandväärtust, kui keskendutakse piiriülesele koostööle ning luuakse ühine protsessipõhine raamistik, mille alusel saavad liikmesriigid mereala ruumilist planeerimist kohaldada parimal võimalikul viisil. Seepärast teeb komisjon 2011. aastal ettepaneku mereala ruumilist planeerimist käsitlevate meetmete kohta.

Mereala ruumilist planeerimist käsitlevad ELi täiendavad meetmed tuleb välja töötada täielikus kooskõlas praeguste ja tulevaste merenduspoliitika meetmete ja algatustega ning

²⁶ http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/call_proposals_tenders_en.html

²⁷ Komisjoni ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, millega kehtestatakse integreeritud merenduspoliitika edasiarendamist toetav programm, KOM(2010) 494 (lõplik), 29.9.2010.

²⁸ http://www.plancoast.eu/files/baltcoast_final_report.pdf; <http://www.balance-eu.org>;
<http://www.plancoast.eu/>; <http://www.baltseaplan.eu>

nende toel, võttes eelkõige arvesse merestrateegia raamdirektiivi rakendamist ja rannikualade integreeritud majandamise tulevasi arengusuundi, ning samal ajal tuleb igakülgselt arvesse võtta asjaomaste ametiasutuste pädevust ja jurisdiktsiooni.

Edasise tegevuse kindlaksmääramiseks on komisjon algatanud mõju hindamise, mis hõlmab avalikku arutelu ning millega uuritakse mereala ruumilise planeerimise edendamise ja arendamise võimalusi koos rannikualade integreeritud majandamise arendamisvõimalustega, võttes samal ajal arvesse muid ELi meetmeid. Põhimõtteliselt on need võimalused järgmised:

- mittesiduvad võimalused, nagu parimate tavade vahetamine, piiriülesed projektid, teadusuuringud, suunised ja/või soovitused.
- õiguslikult siduvad võimalused ühtse lähenemisviisi ja piiriülese koostöö kehtestamiseks kindlal õiguslikul alusel, kuid jätta nende rakendamine liikmesriikide hooleks.
-